

Ανωνυμοποιημένο κείμενο

Μετάφραση

C-749/23-1

Υπόθεση C-749/23

Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Ημερομηνία καταθέσεως:

20 Νοεμβρίου 2023

Αιτούν δικαστήριο:

Okresní soud v Teplicích (Τσεχική Δημοκρατία)

Ημερομηνία της διατάξεως του αιτούντος δικαστηρίου:

14 Σεπτεμβρίου 2023

Ενάγουσα:

innogy Energie, s.r.o.

Εναγόμενος:

QS

ΔΙΑΤΑΞΗ

Το Okresní soud v Teplicích (πρωτοδικείο Teplice, Τσεχική Δημοκρατία), δικάζοντας υπό μονομελή σύνθεση [...] την υπόθεση

της ενάγουσας: **innogy Energie, s.r.o.**, [...]

κατά

του εναγομένου: **QS**, [...]

με αίτημα την καταβολή 6 609,66 τσεχικών κορωνών (CZK)

διατάσσει τα εξής:

[...] Υποβάλλει στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα ακόλουθα **προδικαστικά ερωτήματα**, σύμφωνα με το άρθρο 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

- α. Αποκλείεται από το πνεύμα και τον σκοπό της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές να ερμηνευτούν το άρθρο 3 αυτής, σε συνδυασμό με το σημείο 1, στοιχείο ε΄, του παραρτήματός της, το άρθρο 5 αυτής σχετικά με την απαίτηση οι ρήτρες που έχουν συνταχθεί εγγράφως να συντάσσονται με σαφή και κατανοητό τρόπο, καθώς και η αρχή της αποτελεσματικότητας, στην οποία αναφέρεται το άρθρο 7 της ίδιας οδηγίας, υπό την έννοια ότι ποινική ρήτρα η οποία περιλήφθηκε σε σύμβασης προσχώρησης, και συγκεκριμένα σε τμήμα με τίτλο «Λοιποί όροι» στη σελίδα 1/2 αυτής (πρώτη σελίδα της σύμβασης), παρότι (αντίθετα προς την συνήθη πρακτική στον τομέα των καταναλωτικών συμβάσεων) στην «πρώτη» αυτή σελίδα δεν περιέχεται κανένα στοιχείο ταυτότητας των συμβαλλομένων μερών, δεν έχει γίνει καμία χειρόγραφη συμπλήρωση και η ποινική ρήτρα έχει ενταχθεί στο τμήμα με τίτλο «Λοιποί όροι», του οποίου οι όροι γίνονται αντιληπτοί ως επουσιώδεις, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως έγκυρο μέρος της έγγραφης σύμβασης που συνήφθη μεταξύ καταναλωτή και προμηθευτή για τον λόγο ότι, υπό την ερμηνεία αυτή, μπορεί να αξιωθεί από τον καταναλωτή να λάβει γνώση του περιεχομένου της εν λόγω σελίδας της σύμβασης, εφόσον η δεύτερη σελίδα της (2/2), η οποία τυγχάνει πράγματι συμπληρωμένη και υπογεγραμμένη, περιέχει επαρκή στοιχεία που καταδεικνύουν ότι πρόκειται για τη δεύτερη σελίδα της σύμβασης, ακριβώς επειδή φέρει την ένδειξη 2/2;
- β. Αποκλείεται από το πνεύμα και τον σκοπό της οδηγίας 93/13/ΕΟΚ να θεωρηθεί ότι το άρθρο 3 αυτής, σε συνδυασμό με το σημείο 1, στοιχείο ε΄, του παραρτήματός της, ή/και το άρθρο 12, παράγραφος 3, της οδηγίας (ΕΕ) 2019/944 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, έχουν την έννοια ότι, σε περίπτωση καταγγελίας από τον προμηθευτή σύμβασης προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας ορισμένου χρόνου με σταθερή τιμή προμήθειας λόγω παράβασης των υποχρεώσεων του καταναλωτή, **δεν λαμβάνεται υπόψη** το ύψος της πραγματικής άμεσης οικονομικής ζημίας που υπέστη ο προμηθευτής συνεπεία της πρόωρης λύσης της σύμβασης με τον καταναλωτή;

[...]

Σκεπτικό:

A) Αντικείμενο της κύριας δίκης

Με την αγωγή της, η ενάγουσα ζητεί να υποχρεωθεί ο εναγόμενος στην καταβολή 6 609,66 τσεχικών κορωνών (CZK) ιστορώντας ότι ο τελευταίος, δυνάμει σύμβασης-πακέτου για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας, κατανάλωνε ηλεκτρική ενέργεια για της οικιακές ανάγκες του μέσω του μετρητή [...] και είχε αναλάβει την υποχρέωση να καταβάλει το συμφωνημένο τίμημα για την παρεχόμενη ηλεκτρική ενέργεια. Η σύμβαση συνήφθη για ορισμένο χρόνο και είχε ως αντικείμενο προϊόν, το οποίο εγγυάται ορισμένη τιμή ηλεκτρικής ενέργειας καθ' όλη τη διάρκεια της σύμβασης (κατά τη διάρκεια της βασικής περιόδου της, ενώ για τη μεταγενέστερη περίοδο/ για την περίπτωση παράτασής της εξειδικεύεται ο τρόπος καθορισμού της τιμής) και χαμηλότερη τιμή μονάδας ηλεκτρικής ενέργειας σε σχέση με τις συμβάσεις αορίστου χρόνου. Προς εξασφάλιση και των δικών της συμφερόντων, η ενάγουσα συμπεριέλαβε στη σύμβαση ποινική ρήτρα, αποβλέποντας στην τήρηση εκ μέρους του πελάτη υποχρέωσής του για προσήκουσα εκτέλεση της σύμβασης κατά τη συμφωνημένη διάρκειά της. Η εν λόγω ποινική ρήτρα συνιστά συγχρόνως κατ' αποκοπήν αποζημίωση της ενάγουσας για ενδεχόμενη ζημία της σε περίπτωση μη κατανάλωσης από τον πελάτη της συμφωνημένης ποσότητας ηλεκτρικής ενέργειας, δεδομένου ότι στις συμβάσεις ορισμένου χρόνου, η ενάγουσα προαγοράζει για λογαριασμό του πελάτη ηλεκτρική ενέργεια που αντιστοιχεί σε όλη τη διάρκεια της μεταξύ τους σύμβασης, σε ασταθείς συνθήκες χονδρικής αγοράς, με γνώμονα τη λεγόμενη ευλόγως προβλέψιμη κατανάλωση. Συνεπεία παράβασης της υποχρέωσης του εναγομένου για καταβολή του τιμήματος για την παρασχεθείσα ηλεκτρική ενέργεια, η ενάγουσα διέκοψε, στις 11 Σεπτεμβρίου 2020, την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σύμφωνα με τον ενεργειακό νόμο, και στις 23 Σεπτεμβρίου 2020 κατήγγειλε τη σύμβαση. Σε σχέση με την παραπάνω καταγγελία, η ενάγουσα αξίωσε από τον εναγόμενο την καταβολή, λόγω ποινικής ρήτρας και σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στη σύμβαση ορισμένου χρόνου, του ποσού των 8.800 τσεχικών κορωνών (CZK), εκδίδοντας, στις 13 Σεπτεμβρίου 2020, τιμολόγιο για το ποσό αυτό, πληρωτέο έως τις 23 Σεπτεμβρίου 2020. Η ποινική ρήτρα της οποίας ζητείται η καταβολή αντιστοιχεί στο ποσό των 400 τσεχικών κορωνών (CZK) μηνιαίως από τις 11 Σεπτεμβρίου 2020 έως τις 24 Ιουλίου 2022, δηλαδή επί 22 μήνες, ήτοι στο συνολικό ποσό των 8 800 τσεχικών κορωνών (CZK). Ο εναγόμενος προέβη σε μερική καταβολή ύψους 2 190,34 τσεχικών κορωνών (CZK), ώστε το ποσό το οποίο ζητείται με την αγωγή αντιστοιχεί στο υπόλοιπο της οφειλής του.

Ο εναγόμενος δεν έλαβε θέση επί της αγωγής.

Ο εναγόμενος αδικαιολόγητα δεν παρέστη στην επ' ακροατηρίου συζήτηση και το αιτούν δικαστήριο προέβη στην ερήμην του εκδίκαση της αγωγής, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Το αιτούν δικαστήριο διεξήγαγε την αποδεικτική διαδικασία με βάση τα έγγραφα του φακέλου της υπόθεσης και ενημέρωσε την ενάγουσα (μέσω του πληρεξουσίου δικηγόρου της) ότι, λόγω της ιδιότητας του εναγομένου ως καταναλωτή, διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα της ποινικής ρήτρας με τις διατάξεις του δικαίου της Ένωσης για την προστασία των καταναλωτών. Η ενάγουσα δεν έλαβε θέση σε σχέση με τη διαδικασία που ακολουθήθηκε.

Από την αποδεικτική διαδικασία προέκυψαν οι ακόλουθες μερικές διαπιστώσεις του αιτούντος δικαστηρίου για τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης:

Εξετάζοντας την από 24 Ιανουαρίου 2020 σύμβαση παροχής συνδυασμένων υπηρεσιών προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας μεταξύ της ενάγουσας και του εναγομένου υπό την ιδιότητά του ως καταναλωτή, το αιτούν δικαστήριο διαπίστωσε ότι πρόκειται για σύμβαση υπό τη μορφή προεκτυπωμένου από την ενάγουσα εντύπου, το οποίο είχε συμπληρωθεί χειρόγραφα και υπογραφεί αποκλειστικά στη σελίδα 2/2. Δυνάμει της σύμβασης αυτής, η ενάγουσα ανέλαβε την υποχρέωση, αρχής γενομένης από τις 24 Ιανουαρίου 2020, να προμηθεύει στον εναγόμενο ηλεκτρική ενέργεια μέσω του μετρητή [...], και ο εναγόμενος ανέλαβε την υποχρέωση να καταβάλει, ως αντάλλαγμα για την παρεχόμενη ηλεκτρική ενέργεια, τίμημα, σύμφωνα με το ισχύον τιμολόγιο. Συμφωνήθηκε να καταβάλλονται 1.200 τσεχικές κορώνες (CZK) μηνιαίως έναντι του τιμήματος, ενώ ως τιμολόγιο προμήθειας καθορίστηκε το STANDARD DO2d και ως προβλεπόμενη κατανάλωση οι 1,8 MWh/έτος. Στο τμήμα της σύμβασης με τίτλο «Uzavření a trvání smlouvy» (Σύναψη και διάρκεια της σύμβασης), το οποίο εντοπίζεται στη σελίδα της σύμβασης με την ένδειξη 1/2, ορίστηκε ότι η σύμβαση συνήφθη για ορισμένο χρονικό διάστημα 30 μηνών [«Základní doba» (βασική περίοδος)], και ότι δεν μπορεί να καταγγελθεί πρόωρα κατά τη διάρκεια του διαστήματος αυτού.

Η επίμαχη ρήτρα εντοπίζεται στο τμήμα με τίτλο «Ostatní ujednání» (Λοιποί όροι), όπου αναφέρεται ότι ο πελάτης υποχρεούται, χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση, να συνεργαστεί με την innogy προκειμένου αυτή να μπορέσει να ξεκινήσει την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας σύμφωνα με τη συναφθείσα σύμβαση, και ιδίως ότι αναλαμβάνει την υποχρέωση να μην προβεί σε νομικές ή άλλες ενέργειες που είναι ικανές να εμποδίσουν την εκπλήρωση της υποχρέωσης της ενάγουσας να του προμηθεύει ηλεκτρική ενέργεια (συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής προμηθευτή), με εξαίρεση εκείνες στις οποίες δικαιούται κατά νόμο να προβεί. Σε περίπτωση παράβασης της εν λόγω υποχρέωσης, ο πελάτης υποχρεούται να καταβάλει στην innogy, λόγω ποινικής ρήτρας, 3 000 τσεχικές κορώνες (CZK) στην κατηγορία των νοικοκυριών, και 10 000 τσεχικές κορώνες (CZK) στην κατηγορία των επιχειρήσεων. Η ίδια ποινική ρήτρα καταπίπτει και σε βάρος του πελάτη ο οποίος παραπλανά την innogy κατά τρόπο ώστε να επιφέρει τη λύση της σύμβασης με αμοιβαία συμφωνία και, αντίθετα με τον λόγο που δήλωσε στο πλαίσιο της σχετικής συμφωνίας, συνεχίζει να λαμβάνει ενέργεια από άλλον προμηθευτή μέσω του ίδιου μετρητή. Εάν ο πελάτης προβεί, χωρίς τη συναίνεση της innogy, σε οποιαδήποτε νομικά σημαντική δήλωση βουλήσεως (ανεξάρτητα από το εάν η δήλωση υποβλήθηκε στην innogy ή περιήλθε σε αυτήν, εάν έγινε εκπρόθεσμα ή εάν ήταν ελαττωματική, και ανεξάρτητα από το πώς και από ποιον καταγγέλθηκε στη συνέχεια η σύμβαση και διακόπηκε η προμήθεια) που κατατείνει στην πρόωρη καταγγελία σύμβασης ορισμένου χρόνου ή υπηρεσίας προμήθειας που παρέχεται από την innogy (υπό την ιδιότητά της ως υποκειμένου υπεύθυνου για την εξισορρόπηση ενώπιον του διαχειριστή της αγοράς) δυνάμει μιας τέτοιας σύμβασης (ως τέτοια δήλωση βουλήσεως λογίζεται επίσης η εξουσιοδότηση για αλλαγή προμηθευτή ή η καθυστερημένη υποβολή

δήλωσης καταγγελίας σύμβασης ορισμένου χρόνου εντός της συμφωνημένης προθεσμίας, ενώ αντίθετα, δεν λογίζεται ως τέτοια η απλή πρόταση για πρόωρη λύση της σύμβασης με αμοιβαία συμφωνία των μερών) ή εάν ο πελάτης επανειλημμένα (δηλαδή δύο ή περισσότερες φορές) παραβαίνει οποιαδήποτε από τις υποχρεώσεις πληρωμής που απορρέουν από τη σύμβαση (ανεξάρτητα από το εάν πρόκειται για την ίδια υποχρέωση ή για διαφορετικές υποχρεώσεις και από το εάν επακολουθήσει μονομερής καταγγελία από την innogy) ή εάν ο πελάτης με τη συμπεριφορά του καθιστά αδύνατη την προμήθεια, τότε η innogy δικαιούται να ζητήσει από τον πελάτη την καταβολή ποινικής ρήτρας, στην οποία περιλαμβάνεται επίσης η αποκατάσταση τυχόν ζημίας που υπέστη η innogy λόγω της μη παραλαβής από τον πελάτη της συμφωνημένης ηλεκτρικής ενέργειας, ύψους 400 τσεχικών κορωνών (CZK) στην κατηγορία των νοικοκυριών και 2.000 τσεχικών κορωνών (CZK) στην κατηγορία των επιχειρήσεων, για κάθε ημερολογιακό μήνα και μέρος αυτού που έπεται της ημερομηνίας καταγγελίας ή διακοπής της προμήθειας από την innogy συνεπεία της ανωτέρω περιγραφείσας συμπεριφοράς του πελάτη, έως τη λήξη της συμφωνημένης διάρκειας της σύμβασης (συμπεριλαμβανομένης τυχόν παράταξής της). Στις περιπτώσεις των πελατών με τιμολόγια προμήθειας D01d ή C01d και σύμφωνα με τα οριζόμενα σε αυτά, το ύψος των παραπάνω ποινικών ρητρών μειώνεται κατά το ήμισυ. Ο πελάτης υποχρεούται να καταβάλει στην innogy ποινική ρήτρα ύψους 100 τσεχικών κορωνών (CZK) για κάθε μεμονωμένο περιστατικό καθυστέρησης των πληρωμών που προβλέπονται στη σύμβαση, η οποία υπερβαίνει τις 10 ημέρες. Ο πελάτης υποχρεούται να εξοφλήσει το τιμολόγιο που θα εκδοθεί για την ποινική ρήτρα εντός της προθεσμίας της αντίστοιχης πληρωμής και σύμφωνα με τους γενικούς όρους συναλλαγών. Σε περίπτωση κατάπτωσης ποινικής ρήτρας λόγω πρόωρης καταγγελίας της σύμβασης/ διακοπής της προμήθειας αντίθετα προς τους όρους της σύμβασης, ο πελάτης απαλλάσσεται πλήρως από την υποχρέωσή του να καταβάλει την εν λόγω ποινική ρήτρα εάν ανακαλέσει ή αποσύρει τη δήλωση βουλήσεώς του για πρόωρη καταγγελία της σύμβασης και άρει τις δυσμενείς συνέπειές αυτής για την innogy. Στο μέτρο που δεν ορίστηκε διαφορετικά παραπάνω, πέραν της αξίωσής της για κατάπτωση της ποινικής ρήτρας λόγω παράβασης της υποχρέωσης του πελάτη, η innogy δικαιούται επιπλέον να ζητήσει την αποκατάσταση της ζημίας της καθώς και τόκους υπερημερίας λόγω της παράβασης αυτής. Ενδεχόμενη καταγγελία της σύμβασης δεν επιφέρει απόσβεση της αξίωσης της innogy για κατάπτωση της ποινικής ρήτρας λόγω παράβασης, σε χρόνο πριν από την καταγγελία, των υποχρεώσεων του πελάτη. Οι «Ostatní ujednání» (Λοιποί όροι) ενεργοποιούνται κατά την ημερομηνία έναρξης της ισχύος της σύμβασης.

Στην περίπτωση της παραπάνω σύμβασης, αυτή συμπληρώνεται από τους υπαλλήλους της ενάγουσας απευθείας σε ηλεκτρονικό περιβάλλον (στον υπολογιστή) και ο καταναλωτής έχει τη δυνατότητα να παρακολουθήσει σχετικό το έγγραφο σε οθόνη· η πλοήγηση στο κείμενο της σύμβασης γίνεται με τη χρήση ποντικιού από τον υπάλληλο της ενάγουσας. Στη συνέχεια, το έγγραφο υπογράφεται με τη χρήση υπολογιστή ταμπλέτας (tablet) και η τελική μορφή της υπογεγραμμένης σύμβασης αποστέλλεται στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο του

καταναλωτή. Η σύμβαση μπορεί να εκτυπωθεί κατόπιν αιτήματος του καταναλωτή σε οποιοδήποτε στάδιο των συνεννοήσεων.

Με την από 21 Ιουλίου 2020 επιστολή, ο εναγόμενος κλήθηκε να καταβάλει τους ληξιπρόθεσμους έναντι λογαριασμούς για τους μήνες Ιούνιο και Ιούλιο 2020, ύψους 1 200 τσεχικών κορωνών (CZK). Στη συνέχεια, με την από 23 Σεπτεμβρίου 2020 επιστολή της, η ενάγουσα κατήγγειλε τη σύμβαση με την αιτιολογία ότι ο εναγόμενος δεν είχε διευθετήσει τις οφειλές του προς αυτήν παρά τις επανειλημμένες οχλήσεις της. Με το τιμολόγιο [...], η ενάγουσα προέβη σε οριστική εκκαθάριση και εκκαθάρισε το πλεονάζον ποσό των 316,36 τσεχικών κορωνών (CZK) που της είχε καταβληθεί για την προμήθεια ηλεκτρικής ενέργειας για την περίοδο από τις 4 Φεβρουαρίου 2020 έως τις 11 Σεπτεμβρίου 2020. Με την από 13 Σεπτεμβρίου 2020 επιστολή της, η ενάγουσα ζήτησε από τον εναγόμενο την καταβολή ποινικής ρήτρας ύψους 8 800 τσεχικών κορωνών (CZK) για 22 μήνες μη κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας, δηλαδή 400 τσεχικές κορώνες (CZK) για κάθε μήνα, καταβλητέα έως τις 23 Σεπτεμβρίου 2020.

B) Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (νόμος 89/2012, αστικός κώδικας), όπως τροποποιήθηκε στη συνέχεια

Άρθρο 2048, παράγραφος 1

Εάν τα μέρη έχουν συμφωνήσει, σε περίπτωση παράβασης συμβατικής υποχρέωσης, ποινική ρήτρα συγκεκριμένου ποσού ή τον τρόπο προσδιορισμού του ποσού της ποινικής ρήτρας, ο δανειστής μπορεί να απαιτήσει την κατάπτωση της ποινής ανεξάρτητα από το αν έχει υποστεί ζημία από την παράβαση της συμβατικής υποχρέωσης. Μπορεί να συμφωνηθεί ότι η ποινή θα έχει άλλη μορφή από εκείνη του χρηματικού ποσού.

Άρθρο 580, παράγραφος 1

Άκυρη είναι η δικαιοπραξία που αντιβαίνει στα χρηστά ήθη, καθώς και η δικαιοπραξία που αντιβαίνει σε διάταξη νόμου, εφόσον τούτο επιβάλλεται από το πνεύμα και τον σκοπό της διάταξης.

Άρθρο 1811, παράγραφος 1

Ο προμηθευτής υποχρεούται να παρέχει στον καταναλωτή κάθε πληροφορία με τρόπο σαφή και κατανοητό και στη γλώσσα στην οποία συνήφθη η σύμβαση.

Zákon č. 458/2000 Sb., energetický zákon (νόμος 458/2000, ενεργειακός νόμος)

[διατάξεις του εθνικού δικαίου που δεν τυγχάνουν εφαρμοστέες *ratione temporis*]

Σημείωση: Η εναρμόνιση με την οδηγία (ΕΕ) 2019/944 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου έγινε με την παραπάνω νομοθεσία, με έναρξη ισχύος από την 1η Ιανουαρίου 2022 – έως τότε (έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021), οι σχετικές ρυθμίσεις της τσεχικής έννομης τάξης εντοπιζόταν στο άρθρο 11α του ενεργειακού νόμου με τίτλο «Ορισμένα μέτρα προστασίας των πελατών», το δε περιεχόμενό τους δεν ασκεί επιρροή στην υπό κρίση υπόθεση.

Άρθρο 28, παράγραφος 1:

Ο πελάτης έχει τα εξής δικαιώματα:

ε) να επιλέγει και να αλλάζει δωρεάν προμηθευτή ηλεκτρικής ενέργειας, χωρίς να επιβαρύνεται με τα σχετικά κόστη,

Άρθρο 28, παράγραφος 2:

Ο πελάτης έχει τις εξής υποχρεώσεις:

1) σε περίπτωση άσκησης του δικαιώματος επιλογής προμηθευτή σύμφωνα με την παράγραφο 1, στοιχείο ε), να τηρήσει τη συμφωνημένη για την καταγγελία του προθεσμία προειδοποίησης, εφόσον έχει συναφθεί σύμβαση αορίστου χρόνου.

Γ) Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

Εφαρμοστέες διατάξεις του δικαίου της Ένωσης:

Οδηγία 93/13/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 1993, σχετικά με τις καταχρηστικές ρήτρες των συμβάσεων που συνάπτονται με καταναλωτές.

Άρθρο 3

1. Ρήτρα σύμβασης που δεν αποτελέσει αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, θεωρείται καταχρηστική όταν παρά την απαίτηση καλής πίστης, δημιουργεί εις βάρος του καταναλωτή σημαντική ανισορροπία ανάμεσα στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μερών, τα απορρέοντα από τη σύμβαση.

2. Θεωρείται πάντοτε ότι η ρήτρα δεν αποτέλεσε αντικείμενο ατομικής διαπραγμάτευσης, όταν έχει συνταχθεί εκ των προτέρων και όταν ο καταναλωτής, εκ των πραγμάτων, δε μπόρεσε να επηρεάσει το περιεχόμενό της, ιδίως στα πλαίσια μιας σύμβασης προσχωρήσεως.

Το γεγονός ότι για ορισμένα στοιχεία κάποιας ρήτρας ή για μια μεμονωμένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση, δεν αποκλείει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου στο υπόλοιπο μιας σύμβασης, εάν η συνολική αξιολόγηση οδηγεί στο συμπέρασμα ότι, παρ' όλα αυτά, πρόκειται για σύμβαση προσχώρησης.

Εάν ο επαγγελματίας ισχυρίζεται ότι για μια τυποποιημένη ρήτρα υπήρξε ατομική διαπραγμάτευση, φέρει το βάρος της απόδειξης.

3. Το παράρτημα περιέχει ενδεικτικό και μη εξαντλητικό κατάλογο ρητρών που είναι δυνατόν να κηρυχθούν καταχρηστικές.

Άρθρο 5

Στην περίπτωση συμβάσεων των οποίων όλες ή μερικές ρήτρες που προτείνονται στον καταναλωτή έχουν συνταχθεί εγγράφως, οι ρήτρες αυτές πρέπει να συντάσσονται πάντοτε με σαφή και κατανοητό τρόπο. Σε περίπτωση αμφιβολίας για την έννοια μιας ρήτρας, επικρατεί η ευνοϊκότερη για τον καταναλωτή ερμηνεία. Αυτός ο ερμηνευτικός κανόνας δεν εφαρμόζεται στα πλαίσια των διαδικασιών που προβλέπονται στο άρθρο 7 παράγραφος 2.

Άρθρο 7

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, προς το συμφέρον των καταναλωτών, καθώς και των ανταγωνιζόμενων επαγγελματιών, να υπάρχουν τα κατάλληλα και αποτελεσματικά μέσα, προκειμένου να πάψει η χρησιμοποίηση των καταχρηστικών ρητρών στις συμβάσεις που συνάπτονται από έναν επαγγελματία με καταναλωτές.

Παράρτημα:

Ρήτρες που αναφέρονται στο άρθρο 3 παράγραφος 3

1. Ρήτρες που έχουν σκοπό ή αποτέλεσμα:

[...]

ε) να επιβάλλουν στον καταναλωτή που δεν εκτελεί τις υποχρεώσεις του, δυσανάλογα υψηλή αποζημίωση.

Οδηγία (ΕΕ) 2019/944 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2019, σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και την τροποποίηση της οδηγίας 2012/27/ΕΕ

Άρθρο 12

Δικαίωμα αλλαγής και κανόνες για τα τέλη που σχετίζονται με την αλλαγή προμηθευτή

1. Η αλλαγή προμηθευτών ή συμμετεχόντων στην αγορά που δραστηριοποιούνται στη σωρευτική εκπροσώπηση πραγματοποιείται εντός του συντομότερου δυνατού χρονικού διαστήματος. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι οι πελάτες που επιθυμούν να αλλάξουν προμηθευτές ή συμμετέχοντα στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση, εφόσον τηρούν τους συμβατικούς όρους, δικαιούνται μια τέτοια αλλαγή εντός τριών εβδομάδων κατά μέγιστο από την ημερομηνία της αίτησης. Το αργότερο έως τον Ιανουάριο του 2026, η τεχνική διαδικασία αλλαγής προμηθευτή διαρκεί το πολύ 24 ώρες και είναι δυνατή οποιαδήποτε εργάσιμη ημέρα.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τουλάχιστον οι οικιακοί πελάτες και οι μικρές επιχειρήσεις να μην επιβαρύνονται με οποιοδήποτε τέλος σχετιζόμενο με την αλλαγή προμηθευτή.

3. Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 2, τα κράτη μέλη δύνανται να επιτρέπουν στους προμηθευτές ή στους συμμετέχοντες στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση να επιβάλλουν στους πελάτες τέλη τερματισμού σύμβασης σε όσους πελάτες καταγγέλλουν οικειοθελώς συμβάσεις προμήθειας ηλεκτρικής ενέργειας σταθερής τιμής ορισμένου χρόνου πριν από την λήξη της σύμβασης, υπό τον όρο ότι τα εν λόγω τέλη προβλέπονται από σύμβαση την οποία έχει συνάψει οικειοθελώς ο πελάτης και ότι **τα εν λόγω τέλη ανακοινώνονται σαφώς στον πελάτη** πριν από τη σύναψη της σύμβασης. Τα εν λόγω τέλη είναι **αναλογικά** και δεν υπερβαίνουν την άμεση οικονομική ζημία του προμηθευτή ή του συμμετέχοντος στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση λόγω του τερματισμού της σύμβασης από τον πελάτη, περιλαμβανομένου του κόστους τυχόν δεσμοποιημένων επενδύσεων ή υπηρεσιών οι οποίες ήδη παρέχονται στον πελάτη ως μέρος της σύμβασης. Το βάρος της απόδειξης της άμεσης οικονομικής ζημίας επιβαρύνει τον προμηθευτή ή τον συμμετέχοντα στην αγορά που δραστηριοποιείται στη σωρευτική εκπροσώπηση και το επιτρεπτό των τελών τερματισμού της σύμβασης παρακολουθείται από την ρυθμιστική αρχή ή οποιαδήποτε άλλη εθνική αρχή.

Δ) Σχετική νομολογία

Με την απόφαση του Nejvyšší soud (Ανωτάτου Δικαστηρίου, Τσεχική Δημοκρατία) της 30ής Αυγούστου 2022, αριθμός υποθέσεως 33 Cdo 2151/2021–106, ανατράπηκε η απόφαση του Krajský soud v Ústí nad Labem (περιφερειακού δικαστηρίου Ústí nad Labem, Τσεχική Δημοκρατία) – παράρτημα Liberec, της 11ης Φεβρουαρίου 2021, αριθμός υποθέσεως 29 Co 165/2020-40, και η υπόθεση παραπέμφθηκε για επανεκδίκαση.

Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει, στο σημείο αυτό, ότι αποφάσεις που αφορούν παρόμοιες (ανάλογες) αξιώσεις μπορούν να ανευρεθούν στη βάση δεδομένων ανωνυμοποιημένων δικαστικών αποφάσεων που διατηρεί το Ministerstvo spravedlnosti ČR (Υπουργείο Δικαιοσύνης της Τσεχικής Δημοκρατίας, Τσεχική Δημοκρατία) στη διεύθυνση www.justice.cz.

Οι τελεσίδικες αποφάσεις με τις οποίες κηρύχθηκαν άκυρες (ή ανίσχυρες) οι σχετικές ρήτρες είναι οι τελεσίδικες αποφάσεις [...] [παραπομπή σε αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων πρώτου και δευτέρου βαθμού].

Υπάρχουν, ωστόσο, και τελεσίδικες αποφάσεις με παρόμοιο αντικείμενο, στις οποίες δεν διαπιστώθηκε παράβαση νόμου, η συμφωνημένη ποινική ρήτρα κρίθηκε έγκυρη και η σχετική απαίτηση επιδικάστηκε.

Στη συντριπτική πλειονότητα των περιπτώσεων, οι εναγόμενοι αδρανούν (δεν συμμετέχουν στη διαδικασία, δεν λαμβάνουν θέση επί της αγωγής).

Ε) Το σκεπτικό επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

Το ζήτημα των καταχρηστικών συμβατικών ρητρών είχε εξεταστεί με βάση τη νομοθεσία που ίσχυε πριν την 1η Ιανουαρίου 2014, ενώ το Ústavní soud České republiky (Συνταγματικό Δικαστήριο της Τσεχικής Δημοκρατίας, Τσεχική Δημοκρατία), εφαρμόζοντας τη νομοθεσία που ίσχυε πριν τις 30 Δεκεμβρίου 2013, στην απόφασή του της 11ης Νοεμβρίου 2013, αριθ. υπόθεσης I ÚS 35112/11, δεν περιορίστηκε απλώς στη σκέψη ότι προκειμένου να μην θεωρηθούν καταχρηστικοί, οι «όροι που περιέχουν ποινικές ρήτρες» θα πρέπει να εντάσσονται στη σύμβαση, και ότι η παραπομπή στους γενικούς όρους συναλλαγών δεν αρκεί για την κρίση ότι αυτοί συμφωνήθηκαν έγκυρα, αλλά επισήμανε, περαιτέρω, ότι το κείμενο μιας καταναλωτικής σύμβασης, ιδίως όταν η σύμβαση φέρει τη μορφή εντύπου, θα πρέπει να είναι για τον μέσο καταναλωτή επαρκώς ευανάγνωστο, σαφές και λογικά διαρθρωμένο, ότι οι συμβατικοί όροι θα πρέπει να είναι διατυπωμένοι σε επαρκές μέγεθος γραμματοσειράς και ότι αυτοί δεν πρέπει να περιέχονται σε σημεία της σύμβασης, τα οποία παρίστανται επουσιώδη.

Η συγκεκριμένη απόφαση ώθησε τις μεγάλες επιχειρήσεις να διορθώσουν τις συμβάσεις τους και να εντάξουν τις ποινικές ρήτρες στο κείμενο της εκάστοτε σύμβασης. Αντίστοιχα έπραξε και η ενάγουσα, εντούτοις, ο τρόπος με τον οποίο ενσωμάτωσε τις επίμαχες ρήτρες στη σύμβαση εγείρει αμφιβολίες ως προς το εάν η ενσωμάτωση έγινε πράγματι σύμφωνα με την αρχή στην οποία βασίζεται η οδηγία 93/13. Το ζήτημα είναι κατά πόσο η συμπερίληψη μιας ρήτρας, η οποία δεν είναι προϊόν ατομικής συμφωνίας, στο τμήμα της σύμβασης που φέρει την ένδειξη σελίδα 1/2, όπου όμως δεν περιλαμβάνονται ατομικά συμφωνημένοι όροι, και δη υπό τον τίτλο «Λοιποί όροι», τη στιγμή που όλοι οι ατομικά συμφωνημένοι συμβατικοί όροι βρίσκονται αποκλειστικά στη σελίδα 2/2, πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 5 της εν λόγω οδηγίας.

Όσον αφορά τη σύναψη συμβάσεων σε ηλεκτρονική μορφή, σε σχέση με τη σύναψή τους σε «έγχαρτη» μορφή, το αιτούν δικαστήριο δεν διακρίνει εν προκειμένω καμία διαφορά, δεδομένου ότι η ενσωμάτωση ποινικών ρητρών σε σελίδα σύμβασης προσχώρησης η οποία δεν συμπληρώνεται χειρόγραφα και δεν έπεται του (προς συμπλήρωση) τμήματος της σύμβασης, αλλά αντίθετα προηγείται αυτού, και ο καταναλωτής ενδέχεται να παραλείψει την ανάγνωση της συγκεκριμένης σελίδας ανεξάρτητα από τον τρόπο σύναψης της σύμβασης, ή τουλάχιστον, να μην της αποδώσει τόση σημασία όση θα απέδιδε στις πληροφορίες που βρίσκονται απευθείας πριν από το σημείο της υπογραφής, έχει και στις δύο περιπτώσεις ανάλογα αποτελέσματα.

ΣΤ) Το σκεπτικό επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

Η παραπάνω ποινική ρήτρα καταπίπτει σε βάρος των καταναλωτών (μεταξύ άλλων) σε περίπτωση λύσης της σύμβασης λόγω μη εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους προς πληρωμή. Όταν η λύση επέρχεται συνεπεία καταγγελίας της σύμβασης από τον προμηθευτή, συνηθέστερος λόγος καταγγελίας είναι

ακριβώς η μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του καταναλωτή προς πληρωμή. Η ενάγουσα ζητεί να υποχρεωθεί ο εναγόμενος στην καταβολή ποινικής ρήτρας για τους μήνες της μη κατανάλωσης σύμφωνα με τα οριζόμενα στη σύμβαση ορισμένου χρόνου, η οποία στην περίπτωση των οικιακών πελατών ανέρχεται σε 400 τσεχικές κορώνες (CZK) ανά μήνα, χωρίς να απαιτείται η ενάγουσα να αποδείξει το ύψος της πραγματικής άμεσης οικονομικής ζημίας της, όπως θα όφειλε να κάνει σε περίπτωση που ζητούσε την επιδίκαση ποινικής ρήτρας σε βάρος του εναγομένου αν εκείνος είχε προβεί σε καταγγελία κατά τη διάρκεια της συμβατικής δέσμευσης, λόγω αλλαγής προμηθευτή. Και στις δύο περιπτώσεις, πρόκειται για λύση της σύμβασης πριν από την έγκυρα συμφωνημένη λήξη της διάρκειάς της, ωστόσο, σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης από τον προμηθευτή, ο τελευταίος δεν φέρει πρόσθετα το βάρος απόδειξης του ύψους της πραγματικής άμεσης οικονομικής ζημίας του όταν ζητεί την επιδίκαση της ποινικής ρήτρας, εν αντιθέσει προς την περίπτωση όπου η σύμβαση καταγγέλλεται οικειοθελώς από τον καταναλωτή, οπότε η ποινική ρήτρα περιορίζεται σαφώς στο ύψος της άμεσης οικονομικής ζημίας.

Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι στην υπό κρίση υπόθεση οι πληρωμές που πραγματοποιήθηκαν δεν υπολείπονταν σε σχέση με το οφειλόμενο για την ηλεκτρική ενέργεια τίμημα, αλλά αντιθέτως, καταβλήθηκε πλεονάζον ποσό, μολονότι ο εναγόμενος παρέλειψε, χωρίς αμφισβήτηση, να καταβάλει το ποσό τουλάχιστον δύο έναντι μηνιαίων λογαριασμών ενέργειας ύψους 1 200 τσεχικών κορωνών (CZK), και συγχρόνως ότι δεν είχε συμφωνηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση του εναγομένου καταναλωτή να καταναλώνει ενέργεια σε κάποια ελάχιστη ποσότητα. Περαιτέρω, η τήρηση των υποχρεώσεων του προμηθευτή, ακόμη και της υποχρέωσης για προσήκουσα παροχή της ενέργειας, δεν εξασφαλίζεται από κανενός είδους ποινική ρήτρα.

Z) Τελικές παρατηρήσεις

Η διαφορά της υπό κρίση υπόθεσης ανήκει στην κατηγορία των λεγόμενων μικροδιαφορών, όπου η επίδικη απαίτηση δεν υπερβαίνει το ποσό των 10 000 τσεχικών κορωνών (CZK), και η απόφαση που πρόκειται να εκδοθεί δεν υπόκειται, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο, σε ένδικα μέσα [...]. Κατά συνέπεια, το αιτούν δικαστήριο ήταν υποχρεωμένο να απευθυνθεί στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το άρθρο 267 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα, θα πρέπει να τονιστεί ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένη περίπτωση, αλλά το ίδιο ζήτημα αποτελεί αντικείμενο πολλών δικών και η απάντηση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα προδικαστικά ερωτήματα που τέθηκαν παραπάνω θα είναι σημαντική για πολλές υποθέσεις.

[...]